

PER ANDERS FOGELSTRÖM

Stockholms förste älskare

INLEDNING

I grundboken får vi möta en av staden Stockholms främsta skildrare. En man som är hopplöst förälskad i sin stad. En noggrann man som inte lämnar något åt slumpen utan lägger ner ett stort förarbete genom att studera källorna, detaljerna i det historiska händelseförloppet som han bygger sina romanverk på.

Men han är inte bara en suverän Stockholmskildrare, han är också en sann folkbildare och fredskämpe som i alla år verkat i det tysta. Därför innehåller grundboken inte bara smakprov på Fogelströms litterära texter utan också på hans debattskrifter och artiklar.

Studiematerialets uppbyggnad

Boken består av två delar där den första, indelad i 15 kapitel, berättar om Fogelströms liv och författarskap och den andra delen innehåller ett antal texter av Fogelström.

Arne Reberg berättar inte om författarens liv i kronologisk ordning utan beskriver det utifrån ett antal bärande teman i Fogelströms livssyn. Studiehandledningen följer däremot grundboken och ger utifrån den förslag på diskussionsfrågor och fördjupningar i ämnet.

För att lära känna författaren närmare bör man läsa någon eller några av hans böcker vid sidan om de texter som ingår i grundboken. Det är därför viktigt att planera in tid mellan sammankomste-

rna för läsning. Lämpligen väljer ni sinsemellan olika böcker och berättar sedan för varandra. Ni kan t. ex. följa de teman som finns i grundboken och välja böcker som på olika sätt belyser dessa teman. Frågeställningarna som finns i handledningen kan vara till hjälp när ni pratar om böckerna, men de behöver inte följas slaviskt. Ni väljer det ni finner intressant.

Så här kan arbetet läggas upp

Det är viktigt att ni från början noggrant planerar studierna. Vad ni ska läsa utöver grundboken, hur mycket ni ska läsa till varje sammankomst, om ni ska ha något tema för varje träff osv. Första gången bör ni ägna tid åt att orientera er om vad grundboken och studiehandledningen innehåller.

Fogelström är välkänd av de flesta och alla har väl läst något av honom. Berätta för varandra om vad ni tycker om hans författarskap och hur ni uppfattar hans personlighet utifrån böckerna. Gör några korta minnesanteckningar och ta upp samma diskussion igen mot slutet av studietiden. Har ni ändrat uppfattning?

Planera varje sammankomst så att ni inleder med att rekapitulera vad ni pratade om gången innan. Ifall någon var borta får hon/han en bra sammanfattning och det är även för övrigt ett bra sätt att friska upp minnet. Därefter arbetar ni med dagens tema och avslutar sedan sammankomsten med att bestämma vad ni ska förbereda till nästa gång. På så sätt får ni kontinuitet i ert arbete.

Generationsssamverkan

Per Anders Fogelström får många brev från barn och ungdomar som arbetar med hans böcker i skolan. Därför är det lämpligt, för er som vill arbeta med generationssamverkan i skolan, att ha Fogelströms författarskap som ett av flera teman i verksamheten. Utgå från studiehandledningens frågeställningar men anpassa dem efter barnens ålder.

Lycka till!

Staden drömmar

Stadens successiva utveckling till storstad är den bakgrundsväv, i Staden-böckerna, i vilken människornas liv bildar inslaget. Fogelström skildrar de människor som utgör den breda massan av befolkningen, de s.k. vanliga människorna, vilka de nu är. Drömmarna är en viktig del i dessa människors liv. Drömmen om att lyckas, drömmen om ett bra liv.

- Läs avsnitten *Växandets tid*, ur *I en förvandlad stad*, och *Minns du den stad*, ur boken med samma namn, på sid 165 respektive 172 i grundboken. Fördjupa er gärna genom att läsa någon/några av Staden-böckerna. Fördela dem mellan er om inte alla vill läsa hela serien.
- Samtala om vilka drömmar huvudpersonerna har och hur de lyckas med att förverkliga dem.
- Vilka drömmar och tankar hade ni själva när ni gick ut i livet? Har de blivit verklighet?
- Ni som har minnen från 30- och 40- talen berättar om hur det var i Sverige då. Kanske minns ni också vad era föräldrar har berättat om tiden före folkhemmet.
- Varför är det så viktigt att minnas hur det var förr och vilken betydelse socialdemokraternas reformarbete haft för välståndsutvecklingen?
- Fogelström är nyfiken på framtiden. Känner ni samma nyfikenhet? Varför – varför inte?

Ingen jaguar

Litteraturen kom tidigt att bli betydelsefull för Fogelström och hans utveckling till en vuxen människa. Fogelström hade svårt att få tag på böcker för att stilla sin läshunger. I hans hem fanns bara ett fåtal skrifter, alla med religiöst innehåll.

- Läs och samtala om berättelsen *Julböckerna* på sid 212.
- Hur märks Fogelströms beläsenhet i hans författarskap? Kan man spåra influenser från andra berättare?
- Har ni känt samma läshunger som Fogelström? Berätta om vilken betydelse böckernas värld haft i era liv.
- Hade ni tillgång till böcker i era föräldrahem? I så fall, vilken sorts böcker?

Fogelström har en ödmjuk syn på sitt författarskap. Han tycker själv att han inte är någon ”Jaguar”. Han är mycket noggrann med bakgrundsarbetet till sina romaner. Något han fått beröm för. Däremot har han kritiserats för sina personskildringar.

- Vad tycker ni om hans sätt att levandegöra sina romanfigurer? Vad är det i hans berättarteknik som driver fram handlingen i boken?
- Fogelström har inte så ofta kärleksscener i sina romaner. Ett av undantagen är i *Sommaren med Monika*. Läs romanen och samtala om Fogelström som kärleksskildrare.

Trogen men fri

Under sitt liv har Fogelström varit aktiv i olika organisationer. Han har ofta varit medlaren, den som försonat motstridiga viljor. Hela han utstrålar försoning och förståelse. Och han har aldrig varit medlem i något politiskt parti. Han karaktäriserar sig själv som trogen men fri.

- Hur kommer hans politiska hållning fram i romanerna?
- Han tycker det är roligt att skriva. Hur märks det i hans författarskap?

Växthus för maskrosbarn

Per Anders Fogelström var vad man brukar kalla ett maskrosbarn. Han fick en otrygg start i livet. Familjen flyttade mycket när han var liten och pappan försvann tidigt ur hans liv.

- Hur har han uttryckt denna otrygghet i sitt författarskap?
- Ge exempel på romangestalter som kan vara Fogelströms alter ego.

Fadern och sonen

Modern sörjde hela livet faderns svek. Per Anders gick hela barndomen och väntade på att pappa skulle komma tillbaka.

- Hur har det påverkat Fogelströms syn på männen? Vilken sorts män befolkar hans romaner?
- Vilken kvinnosyn har männen i hans böcker?

Den mjuka kraften

Fogelström växte upp i en kvinnovärld. Det har naturligtvis färgat hans syn på kvinnor och på kvinnors förhållande till män. Han var länge ensam pojke bland kvinnor i olika åldrar.

- Kan Fogelström leva sig in i och trovärdigt skildra hur kvinnor tänker och känner? Ge exempel.
- Läs hans memoarer *Hem till sist* och lägg märke till hur han hävdar sitt manliga ego.
- Hur skildrar han sin manlighet i de skönlitterära böckerna?

Kluven klassresenär

Fogelström levde under sin barndom i två sociala världar. Han bodde på det proletära Söder och gick i skola på det snobbiga Östermalm. Han kände sig hemlös. Men valde slutligen Söder.

- Reberg säger att hans inblick i den fina världen gjort honom försoningsökande. Hur märks detta i hans skildringar av överklassen?
- Hans egen erfarenhet av fattigdom och välgörenhet, hur kommer den till uttryck i hans böcker?

På Söder

Fogelström var under många år ungdomsledare, först i kyrkans regi sedan i den egna Vitabergsklubben. Vid den här tiden blev han kompis bl.a. med Slas. En vänskap som hållit i sig genom åren.

- Vilka avtryck har denna vänskap satt i Fogelströms författarskap?
- Vilken syn har han på vänskap/kamratskap? Leta fram exempel ur hans böcker.

En svensk kulturrevolution

Fogelström är också en stor folkbildare. Han arbetade i många år på tidningen Folket i Bild. Här mötte han litteraturen livs levande. Här publicerades också hans första romaner som följetonger.

- Minns ni Folket i Bild? Läste ni den? Vad tyckte ni om artiklarna?
- Minns ni Fogelströms artiklar? Vad tyckte ni om dem?
- Vilka spår har journalisten och folkbildaren Fogelström lämnat i romanerna?

Historien verkar i nuet

Fogelström är mycket intresserad av Stockholms historia.

- Läs *Berg och vatten* på sid 160. Här berättar han på några få sidor om Stockholmstraktens tillblivelse.

Fogelströms historiska romaner är inga skönmålningar utan han gestaltar de vanliga människornas vardag så som den träder fram när man tar del av gamla protokoll, rapporter och tidskrönikor av olika slag. De levandegör historien för oss och ger oss samtidigt perspektiv på vår egen tillvaro.

- Har vi några läxor att lära inför vår egen framtid? Vilka, i så fall?
- Han ålägger sina personer ett personligt ansvar för framtiden. Vilket ansvar har varje enskild människa idag för *vår* gemensamma framtid?

- Är det svårare att påverka idag än för hundra år sedan? Jämför hur hans romanfigurer agerar politiskt med hur människor agerar idag.

Älskar gator

Hos Fogelström väcker gator hemkänsla och trygghet. Gator har också en speciell roll i hans romaner.

- Ge olika exempel ur hans böcker på hur gatan blir en katalysator och beskrivning av människors sinnes-stämning.

Den förödande guldkalven

En tro på rättvisa genomsyrar Fogelströms författarskap och hans lojalitet finns hos dem som har det svårt. Han led själv under barndomen av den undergivenhet som de besuttna krävde av de fattiga.

- Hur har han uttryckt denna livssyn i sina romaner? Ge exempel.

Döda i Guds namn

Fogelström var en av de första vapenvägrarna av etiska skäl. Han har ägnat mycket kraft åt att bekämpa fascism och nazism och blev så småningom en av portalfiguerna inom den svenska freds rörelsen. Framför allt har han kämpat mot kärnvapen.

- Läs och samtala om texterna på sid 176, 183 respektive 189, 195 i grundboken, vilka är hämtade ur hans skrifter *Istället för atombomb* och *Kampen för fred*.

Folkhemsarkitekten

Fogelström förkroppsligar den gamla folkbildningstanken.

- Samtala om hur den kommer till uttryck i hans romaner.
- Avsluta studierna av Fogelström med att läsa *Prosten – en roman som inte blev skriven*, sid 201.

På besök i Per Anders Fogelströms Stockholm

Stockholm, vår vackra huvudstad, har säkerligen många av er redan besökt. Men det är en stad i ständig förvandling. För den som inte har varit där på ett tag finns nya saker att titta på. Fogelströms Stockholm är framförallt Söder. Trakterna kring hans bostad uppe på Fjällgatan är bland de trevligaste i hela stan. De små pittoreska rödmålade trähusen som finns kvar här och där, den underbara utsikten över Stockholms inlopp. De fina gamla kyrkorna Sofia och Katarina ligger i närheten.

I kyrkorna hålls ofta konserter av olika slag och vill man gå på teater och är i Stockholm på sommaren kan man passa på att gå till Vitabergsparken när Parkteatern spelar där. Då drar stockholmarna man ur huse med kaffetermosar och picknickkorgar. För det gäller att vara ute i god tid om man vill få en sittplats. Parkteatern spelar i flera parker både innanför och utanför tullarna.

Om man inte har egen picknickkorg behöver man inte gå hungrig för det. Söder är fullt med restauranger och små kvarterskrogar för alla smakriktningar. Varför inte besöka de nya Söderhallarna vid Medborgarplatsen där man både kan shoppa och äta? Och får man lust att gå på bio har man två stora biopalats inom räckhåll. Vill man sedan fortsätta att shoppa kan man promenera Götgatan söderut till Ringen. Ett shoppingcenter fullt med olika affärer.

När man promenerar på Götgatan har man Globens kända silhuett framför sig. Om man vill titta närmare på Globenområdet kan man ta tunnelbana nr 19 mot Hagsätra till station Globen. Där finns också ett stort shoppingcenter, hotell och restauranger. Från en av restaurangerna har man utsikt in i Globen.

Om vi återvänder till Söderhallarna så ligger en del av det nybyggda Stockholm däromkring, t.ex. det kända bostadskomplexet Bofills båge, som fått namn efter sin spanske arkitekt, och det splitter nya Söder torn. En promenad genom parken och man kommer in i Södra stationsområdet där pendeltågsstationen, Södra station, tronar i centrum.

Vi har nu kommit in i den västra delen av söder. Om man går Swedenborgsgatan till höger in mot stan kommer man till Mariatorget och Hornsgatan. På Hornsgatan 72 ligger Folkoperan, ett alternativ till Kungliga Teatern.

Följer man Hornsgatan österut kommer man till Slussen och Skeppsbron. Därifrån kan man ta färjan över till Djurgården. En av Stockholms gröna lungor. På Djurgården ligger bl.a. Skansen, Gröna Lund, Vasamuseet och den nyaste attraktionen Junibacken. Kanske i första hand för barn, men även vuxna har behållning av ett besök där. Man stiger på tåget vid "Vimmerby station" och färdas sedan in i sagans värld sedd genom Astrid Lindgrens ögon. Junibacken ligger vid Galärvarvet bredvid Vasamuseet.

En underbar promenad får man sedan utefter kajen på Strandvägen in mot centrum. På höger hand passerar man den kända butiken Svenskt Tenn och vår nationalscen Dramaten. Om man fortsätter rakt fram passerar man Norrmalmstorg och kommer fram till Hamngatan med det kända varuhuset NK. Mitt emot ligger Kungsträdgården, Sverigehuset, Stockholms turistinformationscentrum, och Gallerian.

Inte långt borta vid den s.k. plattan ligger Kulturhuset med Stockholms Stadsteater, bibliotek och restauranger. Sedan är man framme vid Drottninggatan som nu till stora delar är gågata. Om man följer den söderut, med varuhuset Åhléns i ryggen, kommer man till riksdagshuset, slotet och Gamla stan. När man har strosat omkring i gränderna ett tag är det kanske skönt med lite sjöluft. Om man går Slottsbacken ner kommer man till Skeppsbron igen. På andra sidan vattnet ser man Nationalmuseum och Grand Hotel. Nedanför Grand Hotel kan man ta skärgårdsbåtar ut i Stockholms skärgård.

Vill man inte åka ut i skärgården kan man gå in på Nationalmuseum och njuta av konst både av svenska och utländska konstnärer som bl.a. Rembrandt, Rubens, Goya.

Unikt för Stockholm som storstad är det sammanhängande naturområde, Ekoparken eller Nationalstadsparken som den också kallas, som sträcker sig från Djurgården och Fjäderholmarna i söder till Solna med Ulriksdals slottspark och Hagaparken i norr.

Ulriksdals slott ligger naturskönt vid Edsvikens västra strand. Parken anlades redan på 1600-talet. I parken ligger flera vackra byggnader bl.a. Confidencen som uppfördes 1671 som värds- och ridhus och sedan 1753 inredd som teater. På somrarna framförs opera, balett, konserter m.m.

I Hagaparken som sedan 1700-talet varit ett populärt utflyktsmål finns flera sevärdheter bl a de unika Koppartälten, ursprungligen stallbyggnader och logement för Gustav III:s livgarde, idag världshus, café och museum. Hagaparken erbjuder också tropiska upplevelser i Fjärils- och fågelhuset.

Ja, det är några exempel på platser att besöka. Stockholm är så otroligt rikt på sevärdheter av olika slag att de inte kan beskrivas på detta lilla utrymme. Ni som vill veta mera rekommenderar vi att läsa Utbildningsförlaget Brevskolans två nyutkomna böcker om Stockholm *Stockholm kulturhuvudstaden*, beställningsnummer 574-4827-2, och *Södermalm – åtta kulturhistoriska vandringar*, beställningsnummer 574-4616-4. Dessutom har vi boken *Stockholm*, beställningsnummer 574-4118-9.

Samtliga kan beställas från Utbildningsförlaget Brevskolan, tel 08-709 05 00, fax 08-709 05 30.

För turistbroschyrer och annat informationsmaterial kan ni kontakta Stockholm Information Service, Sverigehuset, Box 7542, 103 93 Stockholm, tel 08-789 24 00, fax 08-789 24 50. Ni kan också ringa Tourist Centre, tel 08-789 24 90 eller faxa på nr 08-789 24 91. För evenemangsinformation kan ni ringa 0712-301 00.

Övriga telefonnummer

Här följer telefonnummer till de sevärdheter som nämns i texten. Flera av numren går till telefonsvarare som berättar om program, öppettider och priser. Vissa telefonnummer behöver man knapp-telefon för att utnyttja.

Parkteatern, tel 08-700 01 00 (samma växel som Stockholms Stadsteater)

Globen, Evenemangsinformation,
tel 08-578 900 02

Folkteaterns Operaguide, tel 08-457 02 50
(dygnet runt)

Skansen Direkt, tel 08-578 900 05

Gröna Lund, tel 08-670 76 00

Vasamuseet, tel 08-666 48 50

Dramaten, tel 08-457 00 30

Skärgårdsinformation, tel 08-457 00 01 (dygnet runt)

Nationalmuseum, tel 08-666 44 10 (dygnet runt)

Confidencen, tel 08-85 70 16

Fjärils- och fågelhuset, tel 08-730 39 81

BILDA FÖRLAG